

Hajrudin Hromadžić

MEDIJSKA KONSTRUKCIJA DRUŠTVENE ZBILJE: SOCIJALNO-IDEOLOŠKE IMPLIKACIJE PRODUKCIJE MEDIJSKOG SPEKTAKLA

AGM, Zagreb, 2014., 168 str.

ISBN: 978-953-174-450-8

Knjiga *Medijska konstrukcija društvene zbilje: socijalno-ideološke implikacije produkcije medijskog spektakla* problematizira odnos između medija i događaja unutar društvenih realiteta, to jest medijskih reprezentacija društvene zbilje. Autor se u njoj posvetio promišljanju i preispitivanju problema medijske konstrukcije društvene zbilje. Taj problem postaje ponajviše vidljiv kada se pokuša preispitati trajna reprodukcija pojedinih (medijskih) narativa i reprezentacija koje, na razini neproblematiziranog zdravorazumskog poimanja društvene zbilje, zadobivaju status „prirodnog“, samopodrazumijevajućeg, logičnog, a zapravo se često radi o klišejima, stereotipima i predrasudama koji su u funkciji promicanja određenih ideološko-vrijednosnih sustava i hegemonijskih modela moći.

Počevši od drugog poglavlja knjige (*Teorijsko-epistemološke postavke problema društvene zbilje*) autor daje izvrstan, odlično strukturiran pregled filozofsko-socioloških pristupa promišljanju pitanja konstrukcije društvene zbilje (od Platona, preko Parsonsa, Bergera, Luckmanna, Giddensa, Lacana, Žižeka itd.). Također daje pregled teorijskih pristupa vrednovanju uloge medija u društvu (Gramsci, Hall, McQuail, Bourdieu, Habermas, Dayan i Katz, i još mnogi drugi). Pritom drugo i treće poglavlje (*Medijska konstrukcija društvene zbilje vs. „mediji kao zrcalo društva“*) mogu funkcionirati kao udžbenička poglavlja, upravo zbog svoje preglednosti i cjelovitosti prikaza spomenutih pristupa, što nama kao čitateljima pomaže bolje razumjeti kako su se zapravo počele razvijati medijske studije koje proučavaju medije kao aktivan faktor u konstrukciji društvene, političke, ekonomske, kulturne i svake druge realnosti, ali istovremeno i kao produkt istih tih realnosti. Zauzimajući epistemološko-teorijski rakurs prema kojem su mediji aktivan društveni čimbenik, autor tvrdi kako mediji za društvo reprezentiraju svojevrsnu paralaksu, pomjereni pogled na socijalnu zbilju, vraćajući društvu njegov vlastiti odraz u refleksijski iskrivljenom obliću. Autor medije opisuje kao polje neprestanih borbi za hegemonijsku prevlast, kompleksan spoj ekonomskih, političkih i socijalno-razrednih determinanti u ostvarivanju financijskih, poslovnih, ideoloških te općenitih interesa društvenih elita. U pokušaju raščlambe i aktualizacije tih teza, istraživačko-teorijski naglasak u knjizi postavljen je na fenomen spektakularizacije, a posljedično i na problematičan tip depolitizacije društva, odnosno medijsku produkciju tabloidnih trendova u potrazi za financijskim interesima.

Kroz cijelu knjigu autor pokušava odgovoriti na ova pitanja: Reflektiraju li mediji već postojeću (društvenu) zbilju ili je slika te zbilje posljedica medijske konstrukcije događaja na koje se mediji iznova referiraju? Mogu li mediji zapravo mijenjati realnost? Ističući kako reprezentacije nisu realnost, bez obzira na to što su medijske publike ponekad u iskušenju da ih takvima tretiraju, autor dalje raspravlja o tome prema kojim kriterijima neki društveni događaj uopće postaje medijski relevantna priča, vijest, to jest medijski događaj. Posebnu pažnju posvećuje fenomenu i konceptu spektakla u medijima te ukazuje na taj slojevit fenomen čija povijesna geneza uključuje niz distinktivnih varijabli važnih za njegovo kompleksnije razumijevanje i šire problemsko kontekstualiziranje. Riječ je o, primjerice, novim tipovima produkcije viška vrijednosti, procesima kapitalističke komodifikacije

života, komercijalizaciji javnog i privatnog/intimnog života, odnosu moderne i postmoderne, poimanju mjesta i tipa kulture u društvenom životu, sudbini tzv. velikih narativa i univerzalističkih ideja, usponu masovne popularne kulture, stalno promjenjivim obrascima u igri životnih stilova, pitanju identiteta itd.

Četvrto poglavlje (*Teorijske konceptualizacije medijskih produkcija društvenog spektakla*) donosi pregled povijesne uloge masovnih medija u produkciji društva spektakla, tabloidne kulture i njezine recentnije inačice, tzv. *celebrity*-kulture, koja u sve većoj mjeri određuje i karakterizira suvremeno društvo kasne postmoderne. Najprije je prikazan razvoj kulturnih studija, autor daje pregled klasičnih teza Frankfurtske škole kritičke teorije društva, posebice onih koje su posvećene utjecajima masovnih medija u produkciji masovne kulture, te se referira na Situacionističku internacionalu, odnosno Debordov koncept društva spektakla. Potom slijedi dio poglavlja koji se bavi medijski potpomognutom spektakularizacijom suvremenog društva i tabloidizacijom, to jest ulogom medija u socijalno-kulturnoj konstrukciji današnjih *celebrity*-trendova, gdje autor pokušava odgovoriti na pitanje koji su razlozi te koji su interesi u pozadini tako (medijski) konstruiranog svijeta. Koncept spektakla autor pozicionira u samu jezgru, habitus ideologije potrošačkog kapitalizma. U posljednjem dijelu poglavlja autor analizira fenomen suvremene politike i primjere konkretnih političara u globalnoj društveno-kulturnoj matrici kojom dominira medijski posredovan spektakl. Naveden je i analiziran niz primjera iz sfere politike, političkih aktera, korupcijskih afera koje ih prate i slično. Autor napominje kako je prezentirana autorska intencija da se razumiju i interpretiraju politike i političari u kontekstu medijske spektakularizacije društvenog svijeta kroz optiku kritičke teorije društva rezultirala svjesnim izostavljanjem niza recentnih radova koji istražuju i analiziraju pozitivan utjecaj estradizacije politike, odnosno *celebrity*-politike na političku uključenost građana.

Slijedi peto poglavlje u kojem se kroz dvije pomno izabrane studije slučaja „oživljava“ prethodno teoretizirana problematika. Šesto je poglavlje posvećeno analizi novinske fotografije i novinskog oglasa (*Medijska konstrukcija društvene zbilje na primjeru tiska*). Riječ je o kvalitativnoj analizi reprezentacije centralnog urbanog lokaliteta Rijeke, gradske šetnice Korzo, na primjeru višemjesečnog (kolovoz – listopad 2010.) praćenja odabranih fotografija i njima pridodanih tekstova u rubrici „Foto by Life“ iz subotnjeg dodatka *Novog lista* – „Life“. Kroz analizu fenomena novinsko-fotografske, vizualno-tekstualne reprezentacije gradske šetnice, autor pokazuje koliko medijska konstrukcija socijalne realnosti slijedi putanje prisutnih trendova stereotipizacije i klišeizacije nekih dominantnih društvenih fenomena. Nadalje, autor donosi rezultate višemjesečne kvalitativne analize *hot-line* oglasa objavljenih u „Vikendu“, dodatku koji petkom izlazi iz ljubljanskog dnevnika *Delo*. U ovom slučaju analiziran je prikaz žene kao objekta u oglasu iz perspektive prikaza a) tijela kao fetiša odnosno robe, b) koncepta pogleda, c) koncepta glasa (uzdaha) te d) teksta (slogana i poruke) čime autor ulazi i u područje psihologizacije medijskih sadržaja.

Sedmo, osmo i deveto poglavlje (*Medijska konstrukcija društvene zbilje na primjeru televizije; Internetna virtualizacija društvenog svijeta; Mobilne medijske tehnologije i društvena realnost*) donose interpretaciju analize četiriju studija slučaja: a) televizijske saponice *The Family Leđen*, b) „slučaj“ Esmeralda/Leticia u Sloveniji, c) *Second Life* te d) *happy slapping* nasilje. Kroz prve dvije studije slučaja autor naglašava fiktivnu realnost televizijskog žanra popularne kulture saponice (engl. *soap opera*) u kojem je moguće na nenametljiv, ali opet intrigantan način otvoriti i obraditi pitanja i odnose relevantne za poredak socijalne zbilje:

probleme rada, klase, roda, moralnosti, obiteljskih odnosa itd. Autor također naglašava kako unatrag nekoliko desetljeća svjedočimo postmodernističkoj paradigmi promicanja kulturnih, medijskih i društvenih obrazaca u kojima se distanca između privatnog i javnog sve intenzivnije narušava te su sve prisutnije prakse komodifikacije naših osobnih svakodnevnih života „izvozom“ privatnih, intimnih priča u sferu medijski konstruirane javnosti. U trećem primjeru autor izvrsno analizira internetsku virtualizaciju društvenog svijeta, problema odnosa između jedinstvenog i višestrukog jastva, pitanja odnosa virtualne prostornosti i subjektova identiteta. U suodnos stavlja sadržaje na internetu i pojedinca kao korisnika, a takva interakcija ima stvarne, ali i virtualne refleksije. Posljednja studija slučaja odnosi se na fenomen *happy slapping*, termin koji označava sve učestalije oblike tinejdžerskog nasilja za koje je karakteristično da se nasilni ataci na slučajno izabrane žrtve snimaju videokamerama ili mobilnim telefonima, nakon čega se distribuiraju prijenosnim telefonima ili na internetu.

U zaključnom poglavlju autor naglašava kako mediji ne samo da sudjeluju u konstruiranju društvene zbilje već su i sami „konstrukt mnogih determinirajućih čimbenika, poput primjerice korporativno-poslovnih politika na medijskim tržištima ili ideološko-političkih društvenih intencija. Shodno tomu, mediji svojim učincima – koji su splet produkcijsko-sadržajnih modela, tehnološko-estetizacijskih oblika, korisničkih praksi i ekonomsko-političkih društvenih uvjetovanosti njihova funkcioniranja – sudjeluju u proizvodnji (a pritom su istovremeno i sami proizvod!) niza društvenih, komercijalnih, ideološko-političkih, kulturalnih i opće-vrijednosnih implikacija“ (147).

Hromadžićeva knjiga svakako je vrijedan znanstveni rad u kojem je obrađena relevantna i aktualna problematika odnosa medija i društva. Njezina tema jedan je od temeljnih problemskih motiva medijskih studija, stoga ona svakako može biti značajan doprinos i filozofjskom i sociologijskom preispitivanju i teoretiziranju recepcije masovnih medija i njihova utjecaja na publike te društvo uopće.

Viktorija Car
(iz recenzije)

David Croteau and William Hoynes

MEDIA/SOCIETY: INDUSTRIES, IMAGES AND AUDIENCES

Sage, London, 2014, 401 pp

ISBN 978-1-4522-6837-8 (paperback)

David Croteau and Wiliam Hoynes in the 5th edition of this book give us a brief elaboration of the media, media structures, media content, their effects and their connection with society. The influence between media and society is extremely intertwined with each exerting an influence on the other. In the era of traditional media in the first half of the 20th century, before technological inventions like the radio transmitter or the phonogram, it was impossible for media to reach a broad audience in every geographical point in the world. That happened in the last half of the 20th century with the development of mass media. Today we encounter new media technologies and the development of interactivity and network structures. Besides presenting the fundamental theories of media and their

presumptions, the authors give special emphasis on the rapid development of technology and the media landscape which surrounds and affects us in our daily lives.

The book consists of five parts and each of them provides a thesis with examples in some specific area where media and society are connected. Part 1 presents a short introduction to the media world and journeys from the beginnings of the media's development with papermaking techniques and the Guttenberg printing press to web 2.0 and wearable technology. The authors give us a model of media and the social world where the audience, technology, the media industry and media content simultaneously influence each other. Part 2 is occupied with the production perspective and process of the media industry, especially with the external and internal forces that influence media production. While the external forces can be divided between economic and political influence, the internal forces consist of internal media practices, values, norms and the organization of workflow. The Internet and new media technologies produce new questions about advertising possibilities and efficiency, political regulation and the new skills and organization necessary for the new media environment. One example can be seen with citizen journalism and all sorts of user-generated content which have only become possible with the development of new technology.

Part 3 examines the problems of media content and media representation. The authors elaborate on the concept of ideology and conclude that media content follows patterns of society's development. For example, 50 years ago it would have been inconceivable to put homosexual parents with adopted kid in a sitcom, but today's program "Modern family" is just one such example. One of the problems with content is the use and perpetuation of stereotypes. The media do not reflect cultural diversity in the sense in which it exists in the real world. Cultural and gender roles are still unfairly presented through media content and the media are a powerful force that can limit stereotypes and increase tolerance with adequate programs. That can prove itself especially workable in the case of race and sexual minorities.

Part 4 is focused on audience effects, new media technology and the way in which users in today's interactive media landscape perceive media content, share content or even produce it. In this part the authors focus specifically on political presentation in media whereas today's traditional ties and ideologies are in decline and a majority of potential voters develop their preferences on their impression of mass media messages which often only consist of emotional appeals, rather than logical ones, which can be harmful for democracy. In the last few decades the research has focused on the concept of the active audience. We can talk about the user who is not a passive consumer, receiving information uncritically, but is an active individual who searches for information and evaluates it. The internet and the possibility of user-generated content, has established an interactive society in which individuals can develop skills to create media content and share it with a massive audience. Traditional "push media" in which content is given to the user without his effort are ever more contested by "pull media" in which the user makes an effort to find the information she needs.

In the last part of the book the authors cope with the concept of globalization and its impact on media and vice versa. As a result of globalization the media industry is faced with concentration and centralized ownership. A few key players hold more than half of

global media market and the main presumption is that this concentration leads to the homogenization of media products and cultural imperialism, under which local cultures and traditions are in decline. On the contrary, there are some trends that suggest this process should not inevitably be harmful for society as a whole. Today individual users are more and more skilful with interpreting media content. Moreover, individuals can themselves produce media content accessible to a mass audience via the internet. The main conclusion is that focusing on media content alone distorts the entirety of media and its impact on individuals and society as a whole. Therefore, the focus on media content, the production process, the external economic and political forces and internal values is essential to understanding the role that media plays in our everyday lives.

Luka Kozina

Geoffroy Patriarche, Helena Bilandzic, Jakob Linde Jensen and Jelena Jurišić (eds)

AUDIENCE RESEARCH METHODOLOGIES: BETWEEN INNOVATION AND CONSOLIDATION

Routledge, Abingdon, 2014, 256 pp

ISBN: 978-0-203-52315-5

The book *Audience Research Methodologies, Between Innovation and Consolidation* compiles selected papers from the international conference "New Challenges and Methodological Innovations in European Media Audience Research" held at the University of Zagreb, Croatia in April 2011. Since it first appeared, the Internet and other digital communication technologies have rapidly developed and spread widely. "The whole media and communication ecology is under change, including the "traditional" media and their audiences" (1), state the editors in the introduction of the book. In light of this statement, audience practices are changing, as a result audience researchers emphasize the need for new or adjusted research methods and methodologies.

The book consists of four parts and a concluding chapter in which the contributing authors represent different empirical case studies and discuss the advantages and disadvantages of practiced methodologies and approaches "and/or the implication for further methodological development". (4)

"The first part of this book describes different developments and strategies for diversification, integration and triangulation of methods for audience research. Triangulation is a research strategy that seeks to validate findings through the application of several methods". (5) In Chapter 1, Igor Vobič explores how current journalists imagine their audience and how this audience is included in news making. He argues that an ethnographic study might examine the role of the audience in news making more thoroughly. Through ethnography he integrates social-organizational analysis and cultural analysis. In Chapter 2, Miguel Vicente-Marino represents a survey of existing research methods and new developments in audience research. First he writes about quantitative and qualitative methods as two different, but compatible approaches. Then he describes how media and the communication environment have been transformed during the last two decades and how research techniques are adapting to it.

Chapter 3 by Olle Findahl, Christina Lagerstedt and Andreas Aurelius represents a case study about the internet usage of a seventeen year old girl named Eva. Eva's complex way

of using internet requires combining different research methods. Therefore the researchers used a questionnaire, keeping a diary and electronic tracking of Eva's internet activities. The second part of the book displays "the role of the researcher in terms of supporting the participant's communication and participation" (7) including an evaluation of research results. In Chapter 4, Christine Wijnen and Sascha Trültzsch present a participatory research design. Nowadays, people and especially young people use media in individual ways. They interpret media content in the context of their everyday life. Wijnen and Trültzsch discuss how it can be useful to include people who are research subjects themselves as co-researchers. They present two projects where they conduct such an experiment. Chapter 5, by Pille Pruulmann-Vengerfeld, Taavi Tatsi, Pille Runnel and Agnes Aljas presents audience participation in museums. Museums have a communicative and social aspect through which they can become laboratories. In this research project, carried out in the Estonian National Museum, the researchers use the "insider action research" methodology so that at the end of the project the staff of the museum can understand different aspects of museum participation. Marta Cola and Manuel Mauri Brusa, in Chapter 6, identify the challenges in research of minority groups. In the case study concerning how media construct cultural and social identities of Kosovar immigrants in Switzerland, they give examples of how adjusting the methodology helps make their research more acceptable to this ethnic minority.

The third part of the book is dedicated to proposing methodologies related to the investigation of social network sites. The aim is to show how to adjust or triangulate methodologies in that context. In Chapter 7, Andra Siibak and Maria Murumaa-Mengel show the capabilities of creative methods. In creative methods "participants are asked to take time to make a visual or three-dimensional artefact to provide new information and insight into different aspects of social life" (129). They present it in a case study of Estonian young people's perceptions of the audience on Facebook. The challenges in researching online social networks are discussed further in Chapter 8, by Jakob Linnaa Jensen and Anne Scott Sørensen. They practise traditional research methods, but they merge them in research that concentrates on users' perspectives. In Chapter 9, Nicoletta Vittadini and Francesca Pasquali advocate for online ethnography as a framework for studying social networks. They develop a "virtual shadowing" approach that "follows people in their individual consumption practices and performances" (167), and apply it in two studies involving fifty Italians.

The rise of web 2.0 technologies and social media has created new risks and challenges for studies that focus on audiences as well as new instruments to capture and understand audiences. Some of it is discussed in the fourth part of the book. For example, in Chapter 10, Matthias Hastall and Freya Sukalla write about the freely available tools and services for audience research. Sure it brings new advantages, but also ethical concerns of things like privacy. The authors also discuss how data collection strategies can be supported by web 2.0 tools. Chapter 11, by Klaus Bredl, Christine Ketzer, Julia Hünninger and Jane Fleischer represents ideas for audience research over microblogging. The most well-known microblogging platform is Twitter which works by sharing short messages, thoughts, photos, news or links from mass media websites.

Social networks are platforms used for forms of interpersonal and mass communication, making them difficult to approach and engage in research. In Chapter 12, Cédric Courtois

and Peter Mechant discuss the use of application programming interfaces (API) that is the "set of rules and specifications for interacting with a website as if it were a data server" (213). This case study is about YouTube uploaders' perception of their videos' viewership. The digital media environment has changed the perspective of media and audiences. In the concluding chapter Klaus Bruhn Jensen schematizes an agenda for further methodological development in research on audiences and stresses three ideas: "communicating media", "communicating audiences" and "communicating researchers". He concludes that the big data of traditional forms of data and the multi-method toolbox of media and communication research are supplements.

Mateja Potroško

Mirjana Adamović, Branka Galić, Anja Gvozdanović, Ana Maskalan, Dunja Potočnik and Lejla Somun Krupalija (eds)

YOUNG WOMEN IN POST-YUGOSLAV SOCIETIES: RESEARCH, PRACTICE AND POLICY

Institute for Social Research in Zagreb and Human Rights Centre, University of Sarajevo, Zagreb and Sarajevo, 2014, 380 pp

ISBN: 978-953-6218-56-1

ISBN: 978-9958-541-12-4

The common experience of major political and economic changes binds together the now independent states of the former Yugoslavia in a number of structural, cultural and material ways. The transition to the capitalist mode of production and the rise of a nationalist discourse that emerged after the collapse of the previously common state involved important changes, not only for the position of women but also for the ways in which we talk about gender. This is a contextual framework within which the question of gender equality is to be raised and analyzed. Thus the main focus of the book *Young Women in Post-Yugoslav Societies: Research, Practice and Policy* presents different discourses that tackle the question of women in the historical context that we now regard as post-Yugoslav.

This publication of the conference proceedings collects 14 works from 25 authors from 6 different countries arranged in 5 chapters. These papers question distinctive spheres through which the position of women is articulated. These include: education, the labour market, family, violence against women and culture. Each chapter combines a series of different perspectives and distinctive aspects of the above mentioned categories, resulting in a multidimensional body of work that allows for a cross-disciplinary and inter discursive approach to the intricate process of constituting the female social subject in post-Yugoslav societies.

This inherent interdiscursivity of *gender* i.e., the various meanings that different social subjects produce when raising the question of gender, is, perhaps, the central question of contemporary theoretical debates and a question that Biljana Kašić raises in her text on gender-sensitive education. She explains how the feminist knowledge production is not immune to the neoliberal regime and ways in which the regime tries to impose its own logic to the processes of implementing gender theory within a wider academic framework. She identifies what may be the main field of controversy when discussing

the implementation of gender theory in mainstream education, and that is whether to implement it at all. How to be epistemologically disobedient (and a feminist subject is inherently recalcitrant in regard to the historically male dominated perspective in science) within the institutional context that insists upon obedience? Is it possible to insist on the alternative production of feminist knowledge in the Croatian context in which gender theory was never established at the institutional level (which is a unique specificity among other post-Yugoslav states)? These are crucial questions when discussing gender in education. This chapter raises those questions with exceptional sensitivity to the specificities of the post-Yugoslav localities in which experience of both a common history of socialist self-management and a common neoliberal contemporaneity is inscribed in all of its discursive practices.

Whereas the previous chapter warns against neoliberal regimes organizing the knowledge production according to their specific needs, the chapter on the labour market (which in itself presents a form of knowledge production) is perhaps the most symptomatic of this neoliberal reality. To talk about labour exclusively within the neoliberal discourse (as the very title of the chapter suggests) and assuming the market perspective as the only possible position when discussing female labour is to ignore the specific tradition of the former Yugoslav state which, at least in its legal register, recognized unpaid housework as exactly that – work. In the chapter on female labour this Yugoslav tradition remains entirely unaccounted for.

The text by Višnja Ljubičić, the Croatian Ombudsperson for Gender Equality discusses the discrimination of young women in the Croatian labour market and, whilst empirically prolific, the paper indicates that once we have the data, the crucial question is what to do with it and how to interpret it. This is where the prevailing ideological regimes become operative as they structure the debate by excluding the conflicting perspectives on the problems that the empirical data raises. In this way the evident problem of discrimination against women based on their maternity and pregnancy status within the labour market is attributed to the 'insufficient use of the mechanisms of institutional protection' (139). While this institutional perspective allows for further investigation into the contemporary legal mechanisms that do offer some level of protection for women, at the same time, it obscures a disturbing underlying reality of how the legal framework itself is used to serve the needs of neoliberal restructuring at the expense of women.

The chapter on family offers a fairly elaborate exploration into the specificities and temporalities of the broader social context that shapes the contemporary features of the family life of women in the post-Yugoslav region. It identifies the reaffirmation of the conservative discourse on the reproductive work within the family and its impact on the features of the family institution itself. However, these insights should pave the way to a more historically sensitive approach to these issues. We should be able to answer the question: how come these conservative discourses on the family life that emphasizes the role of women as caregivers and mothers (re)emerge precisely in the historical moment when the austerity measures take their full sweep in the post-Yugoslav economic context? Moreover, is the Western discourse of *gender equality* fitting to the (semi)peripheral context of the former Yugoslav region with its specific position within the global capitalist networks? These questions shape a wider theoretical framework within which we should situate the debates over the changing family structures in the post-Yugoslav region.

The feminist theory of the state is well articulated in the chapter dealing with violence against women, more precisely in a paper by Ivana Radačić in which the Croatian legal framework of regulation of violence against women is problematized. Whereas the chapter on female labour falls into the trap of institutional reductionism, this text gives a well founded critique of deeply rooted anti-feminist notions within the state structures and the need for reexamining some problematic aspects of the legal theory from a feminist perspective.

In the chapter framed somewhat broadly – culture – there are some interesting works on how femininity is constructed within wider social, political and economic context that was discussed at length in previous chapters. In that sense placing the works categorized as dealing with culture and identity at the very end of the book follows the logic of systematic elaboration as it primarily tries to account for the complex set of material conditions for the construction of identity. This is something that is often ignored in contemporary works that deal with cultural practices whereas the notion of identity is all too often considered to be almost transhistorical and unbounded with the material prerequisites for its construction.

The work of Svetlana Slapšak is a bright example of how the intricate process of constituting identity should be approached. She discusses the discursive construction of a *girl* in the Yugoslav film and independent national cinematographies and shows how the broader political and production relations shape the symbolic field in which the struggle for meaning over the discursive position identified as *girl* takes place.

For the most part this collection of works is successful in providing the field of gender studies in the post-Yugoslav region with an up-to-date and cross-disciplinary body of work with diverse approaches to a wide range of phenomena that constitute the position of women in a post-socialist era. Considering the under-theorized nature of gender issues in the region, the book *Young Women in Post-Yugoslav Societies* is a step forward to a systematic and critical analysis of the varied discourses that constitute both the identity and the socio-economic position of young women in the region.

Darko Vinketa

David Hendy

PUBLIC SERVICE BROADCASTING

Palgrave Macmillan, London, 2013., 148 str.

ISBN: 978-0-230-23895-4

Na početku svoje knjige David Hendy izražava bojazan da su javni radio-televizijski servisi u opasnosti da ih se proglasi zastarjelima i nesvrhovitima. Hendy je ovom knjigom odlučio raščistiti s onima koji smatraju kako su televizija i radio ne samo tehnološki zastarjeli već i ideološki redundantni. Naglašavajući važnost televizije i radija, Hendy nadilazi puke povijesne činjenice te govori o prošlosti, budućnosti i sadašnjosti radija i televizije koji prolaze znatnu transformaciju iz javnih radio-televizijskih servisa u javne medijske servise. Jasna argumentacija i lakoća pisanja otkrivaju autora koji svoje korijene i iskustvo vuče iz BBC-ja. Jasno je kako televizija i radio trebaju oslušivati puls gledatelja i slušatelja, no

nikako se ne smiju pretvoriti u puke namiritelje želja koje gledatelji stavljaju pred njih. Ta ideja ujedno je i nit vodilja koja se provlači kroz cijelu knjigu: javni radio-televizijski servisi, budući (ili sadašnji) javni medijski servisi, uvijek su predstavljali svjetionike svojeg vremena. Zadržavanje određenog standarda izvještavanja i kvalitete programa inherentno je javnim medijskim servisima. Neupitna je činjenica kako su procesu i konačnom uspjehu prosvjetljenja šire javnosti značajno doprinijeli radio i televizija. Kao povjesničar kulture autor napominje kako knjiga nema veze s javnim politikama, regulatornim okvirima, proračunima, financiranjem i tehnologijom, kao ni s institucionalnim okvirima. Hendy je naumio pisati o ideji javnog emitiranja i njegovu etosu. U potpunosti je suglasan s izjavom bivšeg ravnatelja BBC-ja Scannella kako „nema smisla truditi se definirati dobro javno emitiranje, ono se prepoznaje“.

Kroz šest poglavlja autor provlači ideju kako javni medijski servisi nisu rekli sve što imaju, već u sebi sadržavaju neodvojivu logiku prosvjetljenja koju im ne može oduzeti ni jedan tehnološki napredak ili promjena. Autor smatra kako se i javni medijski servisi trebaju mijenjati i napredovati, ali da njihov opstanak treba ostati neupitan. U svojem prvom poglavlju *Prosvjetljenje: prvi principi, duboki korijeni* autor kroz povijesni pregled propituje važnost javnih radio-televizijskih servisa te njihovu prosvjetiteljsku ulogu u povijesti. Važnost uloge javnih radio-televizijskih servisa u društvu temeljna je okosnica drugog poglavlja. Pokazuje se kako je zadaća javnog servisa u očuvanju demokracije, njezine vjerodostojnosti i funkcionalnosti nezamjenjiva. Nužno je zapitati se kako bi izgledale moderne demokracije bez javnih medijskih servisa i koliko bi one uopće bile moguće s obzirom na nemogućnost kolanja i razmjene informacija. U trećem poglavlju Hendy se bavi kulturom i njezinim utjecajem na javne medijske servise. Utjecaj multikulturalizma postaje sve snažniji, javni medijski servisi ne mogu više odvrćati pogled od navedene teme te ona postaje jedan od njihovih znatnih izazova. O samim servisima najviše se može pročitati u četvrtom poglavlju. Autor se pokušava zavući pod kožu proizvođačima javnog emitiranja. Kroz razumijevanje njihove percepcije vlastite struke, servisa, publike, tehnologije, a u konačnici i sebe samih, Hendy se trudi ponuditi određene zaključke. U petom poglavlju preispituje se utjecaj javnih radio-televizijskih servisa na tržišno natjecanje i konkurenciju od osamdesetih godina prošlog stoljeća. Naglašava se ključan utjecaj gledatelja i njihove nezavisnosti u izboru te se propituju razne kritike na račun javnih radio-televizijskih servisa. U šestom poglavlju autor se okreće novim medijima i njihovu utjecaju na javne radio-televizijske servise. Naglašava važnost vrijednosti koje nose sami servisi te kako se njihove vrijednosti nalaze pred udarom novih medija. Knjigu Davida Hendyja odlikuje jasna argumentacija i izvrstan stil pisanja. U njoj se autor vješto suočio s temama od iznimne važnosti za javne medijske servise.

Uroš-Valentino Saraja

Zvonimir Jakobović

PISANJE I UREĐIVANJE STRUČNIH I ZNANSTVENIH PUBLIKACIJA

Kiklos – Krug knjige d. o. o., Zagreb, 2013., 275 str.

ISBN: 978-953-56937-9-6

Teorijska i empirijska znanja prikupljena tijekom više desetljeća znanstveno-istraživačkoga rada okosnica su knjige Zvonimira Jakobovića. Autorov naum bio je relevantna znanja o publiciranju pretvoriti u savjete za mlade istraživače, istovremeno prožimajući knjigu interdisciplinarnim znanjima o procesu publiciranja. Iako je knjiga namijenjena znanstvenicima iz područja egzaktnih prirodnih i tehničkih znanosti, kako autor navodi u prvom poglavlju, njome se mogu poslužiti svi koji se u radovima koriste matematičkim tekstom (brojčanim i mjernim podacima).

Drugo poglavlje autor započinje definiranjem pojma publikacija, gdje razlaže sastavnice publikacije koje su ovisne o obliku, omeđenosti i namjeni. Sastavnice su podatci koji se nalaze unutar publikacije: autor, naslov, redni broj sveska za višesvezačne publikacije, mjesto, godina i redni broj izdanja, nakladnik i dr. Autor također opisuje načela pisanja publikacije od kojih mogu izdvojiti metodičnost, logičnost, razumljivost, uporabu strukovnog nazivlja i sl.

Treće poglavlje opisuje načine oblikovanja izričaja pomoću jezika kao sustava koji koristimo za prijenos informacije. Autor objašnjava svojstva jezika, njegovu klasifikaciju te jezična pravila i norme. Također, govori o gradbenim sastavnicama jezika (nazivi ili termini) te iznosi nejasnoće koje se događaju kod prevođenja termina prirodnog jezika i strukovnih naziva. Jakobović elaborira načine tvorbe i osnovna načela strukovnih naziva te pojašnjava što je definicija i kako ona nastaje. Kako bismo napisali tekst, moramo posjedovati znanje koje je u knjizi definirano kao skup mislenih spoznaja u stvarnom svijetu. Znanja koja posjedujemo okupljamo, usustavljujemo i prikazujemo.

Četvrto poglavlje naslovljeno je *Pisma, slova, brojke*. U njemu autor definira pismo i daje pregled njegova postanka od vremena slikovnog pisma starih Egipćana (hijeroglifi) i Feničana koji su opismenili svijet. Opisuju se sastavnice pisma (glifi, grafemi i slova), njegova uporaba i korist. Grčki alfabeti, latinične abecede, ćirilične azbuke, njemačka gotica, hrvatska glagoljica, Brailleovo pismo, Morseovi znakovi i stenografska pisma jesu upotrebljavana u Europi. Iako su neka od navedenih (zbog razvoja tehnologije) iščeznula iz uporabe, ipak zaslužuju svoje mjesto u knjizi zbog svoga povijesna značenja. Kada se govori o brojkama i brojevima, pozornost se usmjerava na slovne, rimske i arapske brojke. Jakobović opisuje posebne, interpunkcijske, dopunske i matematičke znakove te načine zapisivanja od vremena klesanih i rukopisnih pisama sve do današnjeg računalnog pisanja gdje je u uporabi tipografsko pismo koje može biti različitog tipa (engl. *font*) i veličine. U petom se poglavlju opisuju dijelovi teksta (stranice, redci, odlomci, naslovi, bilješke, paginiranje), tipografska obilježja teksta, njegov opseg te tipografska i grafička priprema teksta za publiciranje. Vrlo praktično autor daje uvid u međunarodne i hrvatske norme pisanja te njihova pravila prilikom pisanja nadnevaka, znakova i brojeva.

Sljedeće, šesto poglavlje progovara o prilogima koji se nalaze uz svaki tekst: slovno-brojčani i slikovni prikazi. U tu kategoriju ubrajamo tablice, kazala, rječnike, popise, sažetke, ilustracije itd. Autor praktičnim prikazima savjetuje čitatelja na koje načine u tekstu treba navoditi pobrojane stavke.

U sedmom poglavlju Jakobović se bavi nosačima teksta i ilustracija, počevši od klasičnih nosača, knjige, do optičkih i elektroničkih nosača. Klasični nosači odnose se na povijesne glinene pločice, kamen, papirus, pergament i papir. Papir za pisanje, crtanje i tiskanje razvijao se kroz povijest, a danas su njegovi formati standardizirani međunarodnim, europskim i nacionalnim normama. U tekstu se opisuju vrste, formati i oblici knjige te vrijeme kada su nastale. Autor detaljnije opisuje elektroničke nosače koji su danas izuzetno popularni i čija je rasprostranjenost sve veća. U toj su kategoriji pobrojani memorijski spremnici od diska do današnjih USB štapića.

Jakobović u pretposljednem poglavlju piše o tisku, njegovu izumu i povijesnom razvoju u Europi i Hrvatskoj koji završava na današnjim modernim uređajima za printanje i umnažanje.

U posljednjem poglavlju donose se hrvatsko-engleski rječnik, kazalo i korekturni znakovi. Knjiga Zvonimira Jakobovića *Pisanje i uređivanje stručnih i znanstvenih publikacija* praktičan je priručnik koji sistematično opisuje put nastanka i objavljivanja publikacija. Jednostavnim i razumljivim stilom pisanja autor je postigao učinak pristupačnosti priručnika kako učenicima, studentima, znanstvenicima tako i svima onima koji imaju interes za znanja vezana uz proces publiciranja.

Marin Bukvić